

İNŞAAT/MÜTEAHHİTLİK HİZMETLERİ SEKTÖRÜ DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI

Türk Müşavir Mühendisler ve Mimarlar Birliği'nin ve DEİK Uluslararası Teknik Müşavirlik İş Konseyi'nin Görüşleri

1) SEKTÖRÜN GÜÇLÜ VE ZAYIF YANLARI

GÜÇLÜ YANLAR

Müteahhitlik firmalarımızda ileri düzeyde mühendislik ve mimarlık bilgilerine sahip deneyimli teknik personelin görev yapması,

Rekabetçi fiyatlarla yüksek kalitede ve hızlı iş yapabilme gücü ve risk alma becerisi,

Yurtiçi ve yurtdışında yüksek deneyim ve know-how düzeyi, yeni teknolojileri kullanma ve yönetim becerileri,

Çok sayıda ülkede çok değişik konularda deneyim,

Potansiyel arz eden bölge ülkeleriyle coğrafi, tarihi, ekonomik ve kültürel yakınlık,

Türk inşaat malzemeleri üreticilerinin kaliteli ve teknik müşavirlik sektörünün gelişmiş olmasının sağladığı işbirliği olanakları

ZAYIF YANLAR

Firmaların yurtiçinde aşırı düşük teklifler nedeniyle düşük kar marjlarıyla çalışmalarını sonucu hizmet kalitesinin düşmesi,

Araştırma-geliştirme faaliyetlerine yeterli kaynak ayırmamak,

Firmaların istenen büyüklüğe ulaşamamaları,

Sektörde çok sayıda firma olması, bunların bir bölümünün yetkin düzeyde olmaması,

Kalitesiz işler nedeniyle sektörde yurtiçinde ve yurtdışında itibar kaybı,

Proje yönetimi, risk yönetimi ve sözleşme yönetimi konusunda yetersizlikler,

Sektörün finansman gücünün zayıflığı,

Mevzuatın yetersizliği,

Kalitesiz malzeme ve kalitesiz işçilik,

Sertifikalı ve eğitimli işçi sayısının yeterli olmaması,

Maliyetlerin yüksekliği,

Yeterli sayıda kaliteli teknik müşavirlik firmasının olmaması nedeniyle kalitesiz tasarım ve kalitesiz denetim,

Yetersiz denetim,

Sigorta ve teminat mektubu konusundaki zorluklar,

Firmaların yurtdışında "Müteahhit-Malzemeci-Teknik Müşavir" işbirliğiyle yeterli sayıda Mühendislik-Tedarik-İnşaat Tipi Sözleşmeler (EPC Sözleşmeler) yükümlenecek düzeyde olmamaları,

İş sağlığı ve iş güvenliği konusundaki eksiklikler

2) SEKTÖRDEKİ FIRSATLAR VE TEHDİTLER

FIRSATLAR

Yurtiçinde altyapı ve üstyapı yatırımlarının artması.

Kentsel Dönüşüm Projelerinin yarattığı iş olanakları

Kamu-Özel Sektör Ortaklığı modeliyle gerçekleştirilen projelerinin artması

Yurtdışında çok sayıda iş olanakları bulunması

TEHDİTLER:

Dünyada küresel ekonomik krizin etkisinin sürmesi

Cari açığın ve kredi borçlarının artması

İç ve dış siyasi gelişmelere bağlı risklerin artması, taleplerin azalması

Büyüme hızının yavaşlaması, enflasyonun artış eğilimi göstermesi

Bölgesel sorunların ve tehditlerin giderek tırmanması nedeniyle dış pazarların daralması (Libya, Irak, Suriye, bazı Kuzey Afrika ülkeleri pazarlarının kapanması)

Yerel ve uluslararası pazarlarda yabancı firmalarla rekabetin artması, iş alma olanaklarının azalması,

Koreli, Çinli ve Hintli firmaların fiyatlarının düşüklüğü dolayısıyla oluşan rekabet

Aşırı düşük teklifleri önleyecek mevzuat değişikliklerinin yapılmaması

Aşırı düşük teklifler nedeniyle karlılığın azalması, Ar-Ge'ye yatırım yapılmaması

Türk müteahhitlerin yurtdışında aşırı rekabet içine girmeleri sonucu fiyatların ve kalitenin düşmesi, karlılığın azalması

Müteahhitlerimizin çoğunun teknik müşavirlik hizmetlerini en düşük fiyatlarla, en ucuza temin etmek arzusunda olmaları; kaliteyi, deneyimi, bilgi birikimini göz ardı etmeleri nedeniyle kaliteli hizmet veren teknik müşavirlik firmalarımızın iş alamamaları ve güçlenememeleri,

Kalitesiz işlerin yurtdışında Türk müteahhitlik ve mühendislik firmalarının imajını zedelemesi.

ÖNERİLER

- Mühendislik ve mimarlık eğitiminin iyileştirilmesi
- İnşaat sektöründe ara eleman sorununun çözülmesi için gerekli eğitim programlarının başlatılması
- Mesleki yeterlik sisteminin genişletilmesi ve etkin işletilmesi

- Yetkin Mühendislik sisteminin oluşturulması
- Tüm işverenlerimizin ve müteahhitlerimizin kaliteli teknik müşavirlik hizmetlerinin farklı bir bedeli olduğunu, bunun yurtiçinde ve yurtdışında kendilerine ve Türkiye'ye çok şey kazandıracığı gerçeğini kabul etmeleri sağlıklı ve verimli bir işbirliği için zorunludur.
- Teknik müşavirlik firmalarının sorumluluklarının yeniden düzenlenmesi, teknik müşavirlik firmalarının müteahhitler ile müteselsilen sorumlu tutulmaması, her kuruluşun sorumluluklarının vereceği hizmetle ilişkili, orantılı ve sınırlı olmasının sağlanması
- Yapı denetim sisteminin kaliteyi ve bağımsızlığı ön planda tutacak şekilde yeniden düzenlenmesi
- Mevcut teşvik sisteminin işlerliğinin artırılarak, desteklerin kullanılabilir hale getirilmesi,
- Firmaların yurt dışı faaliyetlerde çalışan elemanlarıyla ilgili vergi yüklerinin azaltılmasının sağlanması
- 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu nedeniyle ortaya çıkan “aşırı düşük teklif” sorununun çözümlenmesi için yöntemler geliştirilmesi,
- Teknik müşavirlik ve müteahhitlik hizmetlerinde aşırı düşük teklifler hizmet kalitesinin düşmesine yol açmakta, bu nedenle işlerin tamamlanması gecikmekte, sözleşme hükümleri yerine getirilmediği için işler feshedilmekte, ülke ekonomisi zarar görmekte ve inşaat sektörünün imajı olumsuz şekilde etkilenmektedir. Aşırı düşük teklifler sorgulanmalı ve değerlendirme dışı bırakılmalıdır. Kalite ağırlıklı değerlendirme yapılmalı, ekonomik açıdan en avantajlı teklif teknik puan ağırlıklı olarak belirlenmelidir.
- Kamu kuruluşlarının hazırladıkları çoğu günümüz koşullarına uymayan ve gerçekçi olmayan yaklaşık maliyet tahminleri esas alınarak anahtar teslimi götürü bedel teklif alınarak ihale yapılması yerine, sağlıklı şekilde hazırlanmış birim fiyat tanımlarına göre birim fiyat teklif alınarak ihale yapılması daha uygundur.

- Deneyimsiz ve teknik yeterliliği olmayan firmaların elde ettikleri kişisel iş deneyim belgeleriyle ihalelere katılmaları, yeterlik almaları ve düşük bedellerle iş almaları engellenmelidir.
- Teknoloji, verimlilik, inovasyon ve kalite esaslı rekabeti sağlamak için gerekli yasal mevzuatın ve standartların hazırlanması
- Firmaların teminat mektubu temininde karşılaştıkları zorlukların çözümü
- Eximbank'ın güçlendirilip, daha aktif bir şekilde kullanılması, tavizli kredi verilebilmesi için uluslararası kurallar çerçevesinde, değerlendirmelerin yapılması
- Yurtdışı işler için politik risk sigorta sisteminin geliştirilmesi
- Sorumlulukların ve yaptırımların tanımlandığı, yapım süreçlerinin her aşamasında etkin kontrol ve denetimin yapıldığı bir kalite güvence sisteminin oluşturulması
- Türkiye'de İSİG sisteminin işlerliğe kavuşması, tüm çalışanları sağlık ve iş güvenliği risklerine karşı koruyacak politikaların belirlenmesi ve gerekli kamusal yönetim, denetim ve koordinasyonun sağlanması için; ilgili tüm devlet kuruluşları, özel sektör kuruluşları, TürkMMMB, TMB, ilgili meslek odaları, sendikalar, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarının katkı ve katılımlarının sağlanacağı bir yapılanma oluşturulmalıdır.

3) SEKTÖRÜN 2023 VİZYONU, İHRACAT HEDEFLERİ

10. Kalkınma Planı İnşaat, Mühendislik-Mimarlık, Teknik Müşavirlik ve Müteahhitlik Hizmetleri Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nda Türk İnşaat Sektörü'nün 2023 vizyonu aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

" Türk İnşaat Sektörü;

- *Yapıların kavramsal tasarım, tasarım, yapım, işletme, bakım-onarım ve dönüşüm süreçlerini; yaşam dönemi maliyetlerine göre, sürdürülebilirlik, afetsellik ve çevre üzerindeki etkilerini düşünerek gerçekleştirecek,*
- *Uluslararası rekabet gücünü inovasyon yeteneğini artırıp, teknoloji, verimlilik ve kalite bazında farklılaşarak sağlayacak,*
- *Kamu-özel sektör işbirliği modellerinin etkin olarak kullanıldığı ve kullanıcıların/toplumun ihtiyaçlarına uygun olarak hizmet çeşitliliğinin sağlanarak tedarik süreçlerinin etkinleştirildiği bir sektör konumuna gelecek,*
- *Nitelikli insan gücünü çekebilecek çalışma koşullarına sahip, çalışanlar için cazip bir sektör olacak,*
- *Performansı yalnızca ekonomik göstergelerle değil, çok boyutlu olarak (enerji verimliliği, yaşam kalitesi, toplumsal refah vb.) ölçülen; stratejik olarak yönetilen ve kurumlar arası işbirliği ile faaliyetleri planlanıp, koordine edilen bir sektör haline gelecektir.*

Vizyonda belirtilen amaçlara ulaşmak için gerekli olan bazı araçlar/stratejik yönelimler aşağıdaki gibi özetlenebilir:

1.Amaç : Teknoloji, verimlilik ve kalite bazlı rekabet avantajı yaratma,

Araç: teknolojik ve yönetsel yenilikler, süreç inovasyonları, yalın yapım süreçleri, toplam kalite esaslı değerlendirme, nitelikli insan gücü

2.Amaç : İşveren/toplumun/sanayinin ihtiyaçlarının karşılanması

Araç: kullanıcı odaklı yaklaşım, hizmet çeşitliliğinin artırılması, kamu-özel sektör işbirliği modellerine işbirliği kazandırılması, sürdürülebilirlik ilkelerine göre sektörün yeniden yapılanması, enerji verimliliği ve çevre üzerindeki etkilerin değerlendirilmesi

3.Amaç : Sektörün cazibesinin artırılması

Araç: İş güvenliğinin sağlanması, çalışma ortamının ve ücretlerin iyileştirilmesi, eğitim, sektör imajının iyileştirilmesi

4.Amaç : Sektörün toplam performansının (ekonomik, yaşam kalitesi, çevre üzerindeki etkisi vb.) artırılması

Araç: Performansın çok boyutlu olarak tanımlanması, ilgili tüm mevzuatların buna göre yeniden düzenlenmesi, performansı tanımlamak, ölçmek, izlemek ve değerlendirmek üzere bir yapı/platform oluşturulması

Vizyona ulaşmak için aşağıdaki stratejiler önerilmektedir;

- **Tedarik değer zincirinin kalite ve sürdürülebilirlik ilkelerine göre yeniden kurgulanması**
- **Sektördeki aktörlerin yetkinliklerinin geliştirilmesini teminen gerekli sigorta ve yetkinlik sistemlerinin kurulması**
- **Nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi**
- **Sektörün verimliliğinin, sürdürülebilirliğinin ve yaratılan değer artırılabilmesi için inovasyon kapasitesinin artırılması**
- **Stratejik yol haritaları oluşturulurken ve uygulanırken, koordinasyon, izleme, değerlendirme, yönlendirme ve yönetim desteği sağlamak üzere yeni bir yapılanmanın kurumlararası işbirliği ile oluşturulması**
- **Afetsellik , enerji verimliliği, yenilikçilik ve sürdürülebilirlik ilkeleri gözetilerek yapılacak mevzuat ve uygulamalarının iyileştirilmesi ile sektörün hedeflere uygun olarak düzenlenmesi**
- **Sektörün global rekabet gücünün artırılması için gerekli olan destek sisteminin oluşturulması "**

Türkiye Mütahhitler Birliği'nin 2023 Vizyon Çalışmasına göre 2023 yılı hedefleri:

- Yurtdışı Ciro: 100 milyar ABD Doları
- Yurtiçi Ciro: 100 milyar ABD Doları
- Kayıtlı istihdamı çalışan nüfusun %12'si düzeyine çıkarmak
- Ciro su 1 milyar ABD Dolarının üstündeki Türk şirketlerini, bugünkü 2-3 sayısından minimum 10'a çıkarmak
- Karın en az %1'ini AR-GE harcamalarına ayırmak

- Katma değeri yüksek, ileri teknoloji ve inovasyonu ön plana çıkararak, doğal kaynakları verimli kullanabilen projeleri gerçekleştirerek, bu projelerin üstlenilen işler içerisindeki payını en az %30'a çıkarmak
- Beş tane EPC müteahhidi yaratmak
- Gelişmiş ülke pazarlarına girmek
- Kurumsallaşma
- Uluslararası kuruluşlar tarafından denetlenebilir, şeffaf mali yapıya ulaşmak. (bugün %10 olan denetlenme oranını %100'e çıkarmak ve tüm kuruluşların denetlenmesini sağlamak)
- Profesyonelleşmeyi arttırmak
- Şirketlerin yönetim sistemlerinde uluslararası standartları yakalamalarını sağlamak (çevre, iş sağlığı ve güvenliği, kalite).
- Dünya inşaat pazarının %7'sine sahip olmak
- Yurtdışındaki hâsılâtın Türkiye'ye dönüş miktarını 3 kat arttırmak
- İşlerin %20 müşavirlik hizmetinin Türk firmalarınca yapılmasını sağlamak
- Yurtiçinde PPP, YI□D vb. finansman modellerinin uygulandığı toplam proje büyüklüğünü 10 yılda 5 kat arttırmak

İnşaat sektörümüzün güçlenebilmesi, kalite ve teknoloji odaklı olarak çalışabilmesi ve yurtdışı iş hacminin artması için teknik müşavirlik firmalarımızın, müteahhitlerimizin ve inşaat malzemesi sanayicilerimizin işbirliği büyük önem taşımaktadır. Teknik müşavirlik firmalarımızın hedef ülkelerde, yurtdışı teşvik mekanizmalarından da yararlanarak altyapı ve üstyapı gereksinimlerini belirlemeleri, master plan ve fizibilite çalışmaları hazırlamaları, müteahhit firmalarımızın ve inşaat malzemesi üreticilerimizin bu pazarlara girmesinin yolunu açacaktır.

4) SEKTÖRÜN BEKLENTİLERİ VE HIZLI BÜYÜYEN ALANLAR

Türkiye Mütcahitler Birliği tarafından gerçekleştirilmiş olan İnşaat Sektörü 2023 Vizyonu çalışmasına göre sırasında sektöre yönelik olarak belirlenen akımlar aşağıdaki gibidir:

1. Sektör daha çok birleşmelere, işletmeciliğe kaymaktadır.
2. Rekabet yoğunlaşacaktır.
3. Kamu-özel sektör işbirliği modelleri ve Yap-İşlet-Devret çok daha yaygın olarak kullanılacaktır.
4. Mütcahitler için sertifikasyon ihtiyacı artacaktır.
5. Kurumsal yönetimin önemi artacaktır.
6. İnovasyonun değeri artacaktır.
7. Bilgi teknolojileri ve otomasyon daha fazla kullanılacaktır.
8. Çevresel ve sosyal duyarlık artacaktır.
9. Kalite arayışı ivme kazanacaktır.
10. Şeffaflık ve hesap verebilirlik daha önemli hale gelecektir.
11. Yapılarda enerji verimliliği ihtiyacı artacaktır.
12. Uzmanlaşma artacaktır.
13. AB kurallarına göre mevzuat değışiklikleri olacaktır.
14. Özellikle büyük kentlerde ulaşım sorununun önemine odaklanılacaktır.
15. İhale kanunları FIDIC mevzuatına göre gözden geçirilecektir.
16. İnşaat sektöründe kar marjları düşecek, birleşmeler artacaktır.
17. Kalifiye işçi önem kazanacak, eğitim ihtiyacı artacaktır

18. Müşavirlik firmaları önem kazanacaktır.
19. Afetlerden dolayı konut yatırımları artacaktır.
20. Üniversite-sanayi işbirliği artacaktır.

TOBB tarafından 2011 yılında hazırlanan, inşaat sektörümüzün geleceğinin ele alındığı "Türkiye İnşaat Malzemeleri Sektör Görünüm Raporu"nda; yenilenebilir enerji alanında altyapıyı da kapsayan çalışmalar, kentsel dönüşüm ve Türkiye'den geçen enerji nakil hatları gibi gelişme alanları nedeniyle Türkiye'de inşaat sektöründe gelişme beklenmekte olduğu vurgulanmaktadır. Söz konusu rapora göre, gayrimenkul yatırım ortaklıklarındaki artış, harcanabilir gelir seviyesinin yükselmesi, deprem ve enerji verimliliği için alınacak önlemler yenileme pazarının hacmini artıracaktır. Raporda, istenen gelişmenin sağlanabilmesi için, inşaat sektörünün "üretim odaklı" olmaktan çıkıp "teknoloji odaklı" olması konusu üzerinde durulmaktadır.

Yeşil Binalar, enerji verimliliği, inovasyon, Ar-Ge çalışmaları öne çıkacak; Malzeme Teknolojileri, Depreme İlişkin Teknolojiler, Nitelikli Konut Yapım Teknolojileri, Yapı Güçlendirme ve Rehabilitasyon Teknolojileri, Yapım Teknolojileri, Enerji Tasarrufu ve Kaynak Koruma Amacına Yönelik Teknolojiler ağırlık kazanacaktır.

5) SEKTÖRÜN EN SIK KARŞILAŞTIĞI İHRACATA YÖNELİK SORUNLAR

5.1) İnşaat sektöründe faaliyet gösteren firmalar teminat mektubu temininde aşağıdaki sorunları yaşamaktadırlar:

- Ulusal bankalarımızın düzenlediği teminat mektupları, bazı ülke işveren idareleri veya ilgili ülke bankaları tarafından kabul edilmemektedir.
- Bankacılık sektöründe ulusal sermayeli bankaların payı yüzde altmışlar seviyesine gerilemiştir. Piyasanın yaklaşık yüzde kırkına sahip uluslararası bankalar ise sektörde faaliyet gösteren firmaları desteklemekte istekli değildir.
- Uluslararası bankalardan elde edilen teminat mektubu komisyonları çok yüksektir.

- Rekabet nedeniyle düşük karlarla çalışmak zorunda kalan firmalarımız, kazandıkları ihalelerin sözleşmelerini teminat mektubu bulamadıkları için imzalayamamakta, yeni iş fırsatları bazen sadece bu nedenle kaçırılmaktadır.

5.2) Yurtdışı teknik müşavirlik ve müteahhitlik sözleşmelerini, politik ve ticari risklere karşı güvence altına alacak bir sigorta sistemi kurulmalıdır.

5.3) Firmaların yurt dışı faaliyetlerde çalışan elemanlarıyla ilgili vergi yüklerinin azaltılması sağlanmalıdır. Uygulamada isteğe bağlı sigorta primleri ile Genel Sağlık Sigortası İşçi Payını da, hukuken olmasa bile fiilen işverenler üstlenmek zorunda kaldıkları için, 506 sayılı Kanun döneminde %25 olan prim yükü, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun ilgili hükümlerinin 2008 yılı Ekim ayı başı itibarıyla yürürlüğe girmesiyle birlikte %36,5'e yükselmiş ve işgücü maliyeti % 11,5 oranında artmış bulunmaktadır.

6) SEKTÖRDEKİ İHRACAT VİZYONUNUN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ VE MEVCUT DURUMUN İYİLEŞTİRİLMESİ İÇİN GEREKLİ POLİTİKA, MEVZUAT VE YASAL DÜZENLEMELERE İLİŞKİN ÖNERİLER

- İnşaat sektörümüzün güçlenebilmesi, kalite ve teknoloji odaklı olarak çalışabilmesi ve yurtdışı iş hacminin artması için teknik müşavirlik firmalarımızın, müteahhitlerimizin ve inşaat malzemesi sanayicilerimizin işbirliği büyük önem taşımaktadır. Teknik müşavirlik firmalarımızın hedef ülkelerde, yurtdışı teşvik mekanizmalarından da yararlanarak altyapı ve üstyapı gereksinimlerini belirlemeleri, master plan ve fizibilite çalışmaları hazırlamaları; müteahhit firmalarımızın ve inşaat malzemesi üreticilerimizin bu pazarlara girmesinin yolunu açacaktır.
- Teknik müşavirlik sektörünün güçlendirilerek yurtdışında müteahhitlik sektörümüzün önünü açacak bir yapıya kavuşması büyük önem taşımaktadır.
- Firmaların yurt dışı faaliyetlerde çalışan elemanlarıyla ilgili vergi yüklerinin azaltılması sağlanmalı

- Eximbank'ın güçlendirilip, daha aktif bir şekilde kullanılması, tavizli kredi verilebilmesi için uluslararası kurallar çerçevesinde değerlendirmelerin yapılması gereklidir.
- Yurtdışı işler için politik risk sigorta sisteminin geliştirilmesi
- Firmaların teminat mektubu temininde karşılaştıkları zorluklara çözüm bulunmalıdır.
- İkili anlaşmalar yoluyla Türk firmalarının mevcut pazarlardaki konumu güçlendirilmeli

Demir İnözü

TürkMMMB Yönetim Kurulu Başkanı

19.12.2014